

05/05**Hospodaření s finančními prostředky určenými na podporu ekologického zemědělství**

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 2005 pod číslem 05/05. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Zdeněk Brandt.

Cílem kontroly bylo prověřit hospodaření s finančními prostředky poskytnutými z kapitoly státního rozpočtu Ministerstvo zemědělství a určenými na částečné vyrovnání ztrát v důsledku hospodaření ekologickým způsobem.

Kontrolu provedly skupiny kontrolujících z odboru životního prostředí a zemědělství, územních odborů střední Čechy, severovýchodní Čechy, západní Čechy, jižní Čechy, jižní Morava a střední Morava v době od ledna do června 2005.

Kontrolovaným obdobím byly roky 1998 až 2003, v případě věcných souvislostí i období předcházející a období do ukončení kontroly.

Kontrolované osoby:

Ministerstvo zemědělství (dále také „MZe“); AGRO ALIOS, spol. s r. o., Oblekovice 368, Znojmo; AGRO Huzová s. r. o., Huzová 316, okres Olomouc; AGRONA, spol. s r. o., Nechvalice, okres Příbram; Agrosystém-Pohořany s. r. o., Hnojice 181, okres Olomouc; ALT PRERAU, Landwirtschaftliche Industrie GmbH, organizační složka, Nový Přerov 54, Novosedly, okres Břeclav; EKOFARMA ŠMAKAL spol. s r. o., Okrouhlice 27, Benešov; EKO Mackovice, s. r. o., p. Břežany, okres Znojmo; F A R M A H U C U L, s. r. o., Janova Hora 92, Vítkovice v Krkonoších, okres Semily; Farma Pohoda, s. r. o., Řepčín č. 246, Olomouc; Jamenská a. s., Jamné nad Orlicí 289, okres Ústí nad Orlicí; Krakonošův ranč – hospodářské družstvo, Poniklá čp. 224, okres Semily; Landmann s. r. o., Nádražní 58, Břeží, okres Břeclav; Statek Kašperské Hory s. r. o., Dlouhá 95, okres Klatovy; Ústav pro strukturální politiku v zemědělství, a. s., Horní 1692/32, Žďár nad Sázavou; Zemědělské družstvo "DOUBRAVA" se sídlem v Haňovicích, p. Chudobín, okres Olomouc; Zemědělské obchodní družstvo se sídlem v Kolinci, okres Klatovy; ZEMEX, spol. s r. o., Horní Rokytnice nad Jizerou, Rokytnice nad Jizerou; ZEOS, s. r. o., Prostřední Lipka 126, Králíky, okres Ústí nad Orlicí; Jiří Blažek, Licibořice 58, okres Chrudim; Alois Bureš, Partyzánská 537, Moravský Beroun, okres Olomouc; Oldřich Buršík, Ruda čp. 24, okres Žďár nad Sázavou; Petr Endrle, Vadín 3, Okrouhlice, okres Havlíčkův Brod; Karel Heindl, Jeníkovice 12, Horšovský Týn, okres Domažlice; Ing. Václav Hubač, Žihobce 35, Sušice; Ing. Miroslav Kadeřávek, Věcov 25, okres Žďár nad Sázavou; Vladimír Klement, Pohled 199, okres Havlíčkův Brod; Josef Kotyk, Roztoky u Jilemnice 82, okres Semily; Žofie Konvalinková, Krátká 10, Sněžné, okres Žďár nad Sázavou; Rudolf Kropáček, Nelepeč č. 3, Nelepeč-Žernůvka, okres Brno-venkov; MVDr. Libor Liška, Broumov 87, Planá u Mariánských Lázní, okres Tachov; Ing. Petr Martínek, Osvračín 91, Staňkov, okres Domažlice; Ing. Václava Nová, Jemníky čp. 11, okres Kladno; Dr. Michael Piatti – Fünfkirchen, org. složka, Nádražní 58, Břeží, okres Břeclav; Zdeněk Skřivánek, Vestec 3, okres Benešov; Ing. Jan Slavík, Hlavní čp. 72, Prštice, okres Brno-venkov; Jaroslav Sova, Záhoří 6, Bošice, okres Prachatice; Stanislav Staněk, Bartošovice v Orlických horách, Rokytnice v Orlických horách, okres Rychnov nad Kněžnou; Ing. Jan Štěrba, Deblín čp. 50, okres Brno-venkov; Vojtěch Tichota, Kvilda 12, okres Prachatice; Renata Uhrová, Slatina 28, Hostouň, okres Domažlice; Jiří Veselý, Svahy 1, Planá, okres Tachov; Jiří Vrnák, Blaženice č. 8, Jablonná n. Vlt., okres Benešov; Luboš Waldmann, Paseky nad Jizerou 2, okres Semily; Stanislav Zídek, Bořanovice 11, Vimperk.

Námítky proti kontrolnímu protokolu, které byly podány Ministerstvem zemědělství, byly vypořádány vedoucím skupiny kontrolujících rozhodnutím o námítkách.

S e n á t NKÚ (ve složení: Ing. Zdeněk Brandt – předseda, Mgr. Ing. Jiří Kalivoda, Mgr. Zdeňka Profeldová, Ing. Ladislav Zeman – členové) na svém zasedání dne 20. 9. 2005 s c h v á l i l usnesením č. 05/05/43 k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

I.

Úvod

Ekologické zemědělství (dále jen „EZ“) se v ČR rozvíjí od roku 1990. Do konce roku 2003 bylo evidováno celkem 810 ekofarem, které hospodaří na výměře 254 995 ha. Tato výměra představuje 5,97 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu ČR (dále jen „ZPF“), což převyšuje průměr zemí Evropské unie (dále jen „EU“), který dosahuje přibližně 4 %.

Dotace byly poskytovány od roku 1990 do konce roku 1992. Od roku 1993 bylo vyplácení podpory zrušeno.

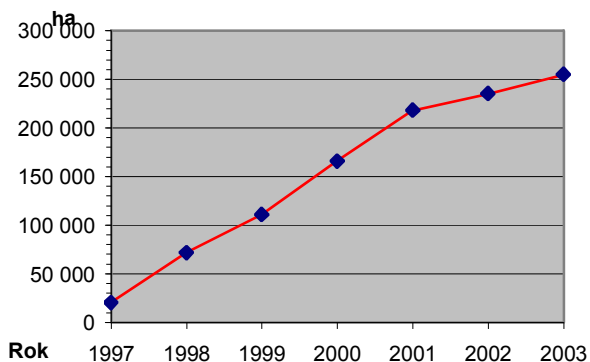
Státní podpora EZ byla obnovena v roce 1998. V důsledku obnovení státní podpory došlo k velkému nárůstu ekologicky obhospodařované plochy právě v letech 1998 – 2003. Podpora je realizována formou přímých dotací.

Tabulka č. 1 – Výměra půdy zařazená do EZ

Rok	Výměra půdy zařazená do EZ (v ha)	% z celkové výměry ZPF
1997	20 239	0,47
1998	71 621	1,67
1999	110 756	2,58
2000	165 699	3,86
2001	218 114	5,09
2002	235 136	5,50
2003	254 995	5,97

Zdroj: MZe.

Graf č. 1 – Vývoj výměry zemědělské půdy obhospodařované ekologickým způsobem

II.

Právní úprava kontrolované problematiky

Do roku 1997 nebyla problematika ekologického zemědělství upravena žádným zákonem. V letech 1990 až 1992 bylo EZ dotováno v rámci investičních programů. V roce 1993 vydalo MZe Metodický pokyn pro ekologické zemědělství (ze dne 22. června 1993), MZe čj. 655/93-340, který definuje EZ a stanoví kritéria pro označení produktů EZ logem BIO; vychází ze směrnic Mezinárodní federace hnutí pro ekologické zemědělství – IFOAM a splňuje nařízení Rady EHS č. 2092/91 (ze dne 24. června 1992).

Podle tohoto metodického pokynu je základem EZ celostní chápání přírody, člověka, společnosti a zemědělského podniku, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje. Jednou z hlavních zásad EZ mělo být udržování ekologické stability zemědělských systémů v krajině a tvorba krajiny včetně zachování architektonicky cenných staveb. Důraz byl kladen také na ochranu před znečišťováním a poškozováním životního prostředí. Vedle ochrany jednotlivých složek mělo jít o ochranu životního prostředí jako celku.

V roce 1997 byl přijat zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve kterém je potlačeno celostní pojetí a přikládá se k ochraně jednotlivých složek životního prostředí. Od tohoto roku je rámcově vymezeno EZ jako součást mimoprodukčních funkcí zemědělství, což zakládá

možnost jeho pravidelné podpory (dotací) ze strany státu. Podle ustanovení § 2 odst. 3 a 4 zákona č. 252/1997 Sb. podporuje stát podpůrnými programy i mimoprodukční funkce zemědělství spočívající v ochraně složek životního prostředí (jako půda, voda, ovzduší) a dále aktivity podílející se na udržování krajiny. Zákon se nezabýval využitím produkce EZ.

Od 1. ledna 2001 vstoupil v účinnost zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon stanoví podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a podmínky pro výrobu biopotravin. Dále upravuje systém osvědčování původu bioproduktů a biopotravin, jakož i výkon kontroly a dozoru nad dodržováním tohoto zákona. Po věcné stránce zákon nahradil Metodický pokyn pro ekologické zemědělství (ze dne 22. června 1993), MZe čj. 655/93-340.

EZ se zde rozumí zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamožují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který mj. zvýšeně dbá na vnější životní projevy, chování a pohodu hospodářských zvířat.

Zákon č. 242/2000 Sb. je založen na stanovených omezeních, příkazech a zákazech. Neobsahuje rozpracování programu celostního chápání přírody, člověka, společnosti a zemědělského podniku, principů trvale udržitelného rozvoje, udržování ekologické stability zemědělských systémů v krajině a celkové tvorby krajiny ani zabezpečení odbytu bioproduktů. Ze zákona nevyplývá ani zajištění cílové bioprodukce tak, aby nesplývala s produkcí konvenčního zemědělství.

Poznámka: Všechny právní předpisy uváděné v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění platném pro kontrolované období.

III.

Financování programů

Dotace na EZ byly poskytovány na základě nařízení vlády platného pro daný rok:

- v první etapě (od 1. ledna 1998 do konce roku 2000) podle nařízení vlády č. 341/1997 Sb. ze dne 26. listopadu 1997, nařízení vlády č. 24/1999 Sb. ze dne 20. ledna 1999 a nařízení vlády č. 344/1999 Sb. ze dne 6. října 1999, kterými se vždy pro daný rok stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí;
- ve druhé etapě (od 1. ledna 2001) to bylo nařízení vlády č. 505/2000 Sb. (ze dne 22. listopadu 2000), resp. ve znění nařízení vlády č. 500/2001 Sb., kterým se (s účinností od 1. ledna 2001) stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování (dále jen „nařízení vlády“).

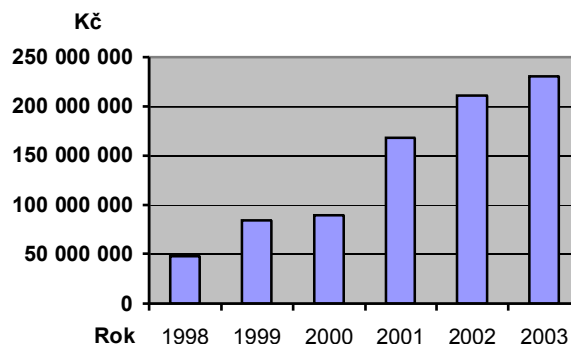
V tomto nařízení vlády byla pro žadatele hospodařící na **vlastních** pozemcích stanovena podmínka, že budou hospodařit po dobu nejméně pěti let po roce, ve kterém jim byla poskytnuta dotace. V žádném znění účinném v letech 2001 až 2003 však nebyla stanovena obdobná podmínka pro žadatele hospodařící na **najatých** pozemcích a ani podmínka, aby nájemní smlouvy, které uzavřel žadatel s vlastníky pozemků, obsahovaly ustanovení s minimálně pětiletou výpovědní lhůtou, které by zaručilo splnění citované podmínky.

Tabulka č. 2 – Přehled čerpaných finančních prostředků na EZ v letech 1998 – 2003 (Kč)

Rok	Požadováno	Čerpáno
1998	48 090 565	48 090 565
1999	84 458 136	84 168 118
2000	95 966 918	89 104 274
2001	167 298 560	167 966 103
2002	211 630 365	210 861 127
2003	231 798 650	230 810 820
Celkem	839 243 194	831 001 007

Zdroj: MZe.

Graf č. 2 – Vývoj čerpání finančních prostředků na EZ v letech 1998 – 2003

IV.

Skutečnosti zjištěné při kontrole

1. Zaměření programů

- V první etapě od roku 1998 do roku 2000 byly deklarovány:
 - a) podpůrné programy k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny,
 - b) programy pomoci pro podporu méně příznivých oblastí.

Vyrovňování ztrát v důsledku hospodaření žadatele v systému EZ bylo obsaženo jak v podpůrných programech, tak zároveň i v programech pomoci. Příjemce dotací v tomto systému žádal vždy jen buď v rámci podpůrných programů podle písmena a), nebo, pokud splňoval podmínky nepříznivých oblastí, v rámci programů pomoci podle písmena b).

- Ve druhé etapě od roku 2001 byly deklarovány programy:
 - program pomoci k podpoře méně příznivých oblastí, určený pro zemědělce hospodařící v méně příznivých oblastech,
 - podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství a k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, které obsahovaly dva tituly na podporu EZ:
 - a) částečné vyrovňování ztrát v důsledku hospodaření žadatele v rámci EZ [dle § 12 písm. a) bod 3 nařízení vlády],
 - b) údržba travních porostů na zemědělských pozemcích, s výjimkou chmelnic, vinic, zahrad a ovocných sadů, pastevním chovem hospodářských zvířat, při kterém je základní krmná dávka chovaných hospodářských zvířat zajišťována spásáním porostů s převahou travin a sekáním nedopasků [dle § 12 písm. a) bod 2 nařízení vlády]. V tomto programu, který byl určen i pro konvenční zemědělce, byli ekologičtí zemědělci zvýhodněni odlišně stanoveným (nižším) rozhodným rozpětím počtu velkých dobytčích jednotek na 1 ha travního porostu na zemědělských pozemcích.

Ekologicky hospodařící zemědělci využívali zejména ustanovení § 12 písm. a) bod 3 nařízení vlády – částečné vyrovňování ztrát v důsledku hospodaření žadatele v rámci EZ. Nařízení vlády umožňovalo zažádat současně o příspěvek ze všech tří výše uvedených zdrojů. Současné využití titulů a) a b) agroenvironmentálního programu tak vedlo k dalšímu snížení ekonomického propadu (zvýšení zisku) z titulu ekologického hospodaření.

Vedle uvedených programů jsou pro zemědělce, bez ohledu na druh zemědělského hospodaření, vyčleněny prostředky na dotace z kapitoly Ministerstvo životního prostředí v rámci Programu péče o krajinu (nebyl předmětem kontroly).

Informace o dotacích poskytnutých jednotlivým příjemcům jsou vedeny v centrálním registru dotací (CEDR). Jsou zde však uvedeny bez záruky, a nezajišťují proto spolehlivou informaci o skutečné výši finančních prostředků poskytnutých jednotlivým subjektům a o případném duplicitním čerpání finančních prostředků na stejný účel z různých zdrojů.

2. Způsob přiznávání dávek dotací

V první etapě se podpora ze státního rozpočtu poskytovala ve finančních částkách odvozených od bodového hodnocení. V druhé etapě byl bodový systém nahrazen sazbami v Kč na hektar. MZe však nepředložilo žádné analýzy ztrát jednotlivých zemědělců vzniklých z titulu hospodaření ekologickým způsobem, na jejichž základě bylo stanoveno bodové ohodnocení a sazby.

NKÚ tak byly poskytnuty pouze základní výpočty, které dokládají, že dotacemi byla hrazena **podstatná** výše ekonomického propadu (nižší zisk, větší ztráta) v důsledku dodatečných nákladů při ekologickém způsobu hospodaření, zatímco v cílech a zaměřeních ekologických dotačních titulů je deklarováno pouze „**částečné** vyrovnání ztrát“.

Z poskytnutých údajů však nelze zjistit, zda v jednotlivých případech, kdy dochází ke kumulaci dotací (např. z titulu ekologického hospodaření a z titulu trvalých travních porostů, ale i z titulu nepříznivé oblasti), takto kumulované dotační úhrady nepřekračují v některých případech úroveň ekonomického propadu konkrétního zemědělského podniku.

Přestože MZe vydávalo každoročně „Organizační pokyny k zabezpečení poskytování dotací, případně vyrovnávacích příspěvků podle nařízení vlády č. 505/2000 Sb.“, celý systém se ukázal administrativně náročný a podle vyjádření Ministerstva financí z připomínkového řízení k nařízení vlády nedošlo k hlavní a zásadní koncepční změně stávajícího systému zemědělských dotací. V rámci procesu předvstupní etapy realizace společné zemědělské politiky EU nebyly stávající finanční toky, jejichž prostřednictvím je poskytována prvovýrobcům státní podpora (tj. podpory mimoprodukčních funkcí zemědělství, podpůrné programy jako součást státního rozpočtu, dotace Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu aj.), sjednoceny v jeden tok finančních prostředků v rámci kapitoly Ministerstvo zemědělství.

3. Alokace finančních prostředků

MZe hodnotí stav EZ tak, že „do konce roku 2003 došlo k výraznému nárůstu počtu ekofarem na 810 podniků, které hospodáří na výměře 254 995 ha, což představuje 5,97 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu ČR a převyšuje průměr zemí EU, který je přibližně 4 %“. Podle MZe: „V ekologickém zemědělství ČR je nejvíce rozvinutá produkce obilovin, bylinných čajů a koření, mléka a mléčných výrobků a hovězího masa. Producentů zeleniny, ovoce, olejnin, nebo vepřového a drůbežního masa je velmi málo, také celková plocha orné půdy je nedostatečná. Biopotraviny tvoří pouze cca 0,06 % celkového trhu s potravinami v ČR. Bioprodukce není dostatečná, chybí zejména hotové výrobky, zelenina a ovoce“.

EZ je orientováno převážně do horských a podhorských podniků hospodařících na trvalých travních porostech a je zaměřeno zejména na údržbu krajiny. O tom svědčí skutečnost, že v roce 2000 bylo 80 % podpory na vyrovnání ztrát v důsledku hospodaření žadatele ekologickým způsobem (dle § 12 odst. 3 nařízení vlády) poskytnuto na trvalé travní porosty (dále jen „TTP“). Tento podíl do konce roku 2003 ještě vzrostl na 85,5 %.

Podíl těchto TTP na celkové výměře státem finančně podporované ekologicky obhospodařované zemědělské půdy byl v letech 2000 až 2003 v rozmezí 92 až 94 %. Podíl orné půdy na celkové výměře státem finančně podporované ekologicky obhospodařované zemědělské půdy vykazoval klesající tendenci. Stejně nepříznivý trend vykazoval podíl trvalých porostů (sady, vinice, chmelnice).

Orientace podpor na TTP přinesla rozvoj produkce masa a mléka, zaostalo však zpracování a odbyt těchto komodit. Samotné MZe hodnotí stav tak, že „*bioprodukty tak často končí v konvenční produkci*“, a dále „*proto není na trhu dostatek biopotravin*“.

Účelem státem vynaložených finančních prostředků na podporu EZ od roku 1998 do roku 2003 bylo nejen zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí, ale i podpora cílové skupiny spotřebitelů bioproduktů.

Pro hodnocení účinnosti podpory stanovilo MZe kritérium „Plocha (ha) ekologického zemědělství“, a proto nemělo přehled o objemu bioprodukce státem podporovaného EZ ani nezpracovávalo hodnocení vývoje výroby a odbytu biopotravin.

Dotace do roku 2003 tak umožnily vysoký rozmach ekologicky obhospodařovaných ploch, ale již ne rozvoj zpracování a obchodu s biopotravinami. Dotace se poskytovaly na ekologicky obhospodařované hektary. Účelnost vynakládaných prostředků na EZ byla hodnocena podle výměry zemědělské půdy evidované v režimu EZ. MZe nesledovalo finalizaci výroby bioproduktů tak, aby mohlo v letech 1998 – 2003 vyhodnocovat plnění cíle „dosažení podpory cílové skupiny spotřebitelů bioproduktů“, a nebylo proto schopné analyzovat účelnost a účinnost státních finančních prostředků vynaložených na podporu EZ.

Zajištění odbytu certifikovaných bioproduktů je v současné době výhradně věcí obchodních aktivit zemědělských podnikatelů a firem, kterým se ale nedaří svoji ekologickou produkci jako bioprodukty v odbytu realizovat. Ve většině případů je tak výstup EZ realizován jako konvenční zemědělská produkce.

Skutečnost, že v širokém okolí mnoha ekologických zemědělců nejsou zpracovatelé ekologické produkce, je jedním z důvodů, proč zemědělci ukončují činnost jako výrobci ekologických produktů.

Z celkového počtu 44 kontrolovaných příjemců dotací na EZ bylo v 17 případech zjištěno, že ekologická produkce byla realizována v konvenčním zpracování, a nebyla tedy uplatněna jako zvláštní, hodnotnější a zdravější bioprodukce získaná za použití dotací ze státního rozpočtu. Ve dvou kontrolovaných případech bylo zjištěno, že ekologická produkce je realizována vývozem produktů do zahraničí.

V roce 2003 bylo v evidenci MZe zaznamenáno maximálně 11 ekologických zpracovatelů masa a 12 zpracovatelů mléka. Také počet maloobchodních prodejců ekologických potravin je v uvedeném období konstantní a pohybuje se kolem 150 prodejen. Většina prodeje ekologických produktů je však uskutečněna prostřednictvím specializovaných oddělení supermarketů.

Ekologicky hospodařící zemědělci postrádají v mnoha regionech organizovaný odbyt bioproduktů.

V konkrétních zjištěných případech ekologičtí zemědělci, kterým se nedařilo v lokálních podmínkách zajistit odbyt certifikovaných bioproduktů jinak než ve výkupu konvenčních produktů, požádali v roce 2004 o zrušení registrace ekologického zemědělce podle § 8 odst. 6 písm. a) zákona č. 242/2000 Sb.

Ekologické zemědělství je v rámci EU řešeno včetně výroby ekologických potravin. V roce 2002 vydala Evropská komise dokument „Analýza možnosti vzniku evropského akčního plánu rozvoje ekologického zemědělství“, ve kterém vyzvala členské státy ke zpracování národních akčních plánů. S ohledem na tuto skutečnost přistoupilo MZe ke zpracování národního „Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010“, který vláda vzala na vědomí usnesením ze dne 17. března 2004 č. 236.

Schválená reforma Společné zemědělské politiky mění způsob, jakým EU podporuje zemědělský sektor. Nová Společná zemědělská politika směřuje ke spotřebitelům. Do budoucna se většina dotací bude vyplácet nezávisle na objemu výroby, kvalita produkce bude upřednostněna před její kvantitou. Z této skutečnosti bude muset vycházet i realizace „Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010“. Poskytování dotací bude vázáno na plnění standardů ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin a pohody zvířat.

4. Ostatní zjištění

- **Kontrola prováděná dodavatelsky**

Kontrolu dodržování podmínek stanovených pro ekologické zemědělství provádějí zemědělské agentury a pozemkové úřady MZe. Kromě toho kontrolu provádí dodavatelským způsobem na základě smluv s MZe obecně prospěšná společnost Kontrola ekologického zemědělství (dále jen „KEZ“), která vznikla v roce 1999. Na základě jednotlivých smluv a jejich dodatků bylo společnosti KEZ od roku 1999 do roku 2003 vyplaceno celkem 15 662 000 Kč. Ačkoli je tato kontrolní činnost hrazena MZe, společnost KEZ ji zároveň dle ceníku účtuje ekologicky hospodařícím zemědělcům.

- **Ukládání pokut**

MZe vydává podle ustanovení § 33 zákona č. 242/2000 Sb. rozhodnutí o uložení pokut. Podle ustanovení § 33 odst. 14 pokuty vybírá MZe a jejich vymáhání zajišťují příslušné územní finanční orgány podle zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Kontrolou bylo zjištěno, že MZe nevede evidenci, která by poskytovala přehled o stavu zaplacených a nezaplacených pokut, a kontrola je na tomto useku prováděna nesystematicky.

MZe dostávalo od společnosti KEZ zprávy o zjištěných porušeních zákona, jako např. to, že na potraviny uváděné do oběhu jako biopotraviny nebylo vydáno osvědčení o biopotravině apod. Správní řízení ve věci porušování zákona byla MZe mnohdy zahajována s velkým prodlením. V řadě případů navržené správní řízení doporučené společností KEZ na základě provedené kontroly nebylo zahájeno.

MZe v některých případech vůbec nereagovalo na konkrétní návrhy zrušení registrace ekologických podniků, které hrubě nebo dlouhodobě porušovaly platné právní normy ekologického zemědělství.

V.

Vyhodnocení a shrnutí

Neexistuje spolehlivá evidence dotací, která by přesně evidovala veškeré dotace poskytnuté zemědělcům prostřednictvím různých programů. Možnost kumulace dotací poskytnutých ke snížení ztrát vzniklých v důsledku ekologického hospodaření nevylučuje tvorbu vyššího zisku, než je zisk přiměřený.

Vedle podpůrných programů Ministerstva zemědělství byla tvorba a ochrana krajiny podporována také v rámci dotací poskytovaných zemědělcům prostřednictvím Ministerstva životního prostředí, což vytvářelo riziko možného překrývání jednotlivých programů.

Kontrolovaný program nevytvářel stejné podmínky pro zemědělce hospodařící na vlastních a najatých pozemcích. Podmínka zavázat se k pěti letům hospodaření na podporovaných pozemcích se vztahovala pouze na vlastníky pozemků, nikoliv však na nájemce.

Kritéria pro hodnocení ekologického zemědělství byla vztažena k velikosti ekologicky obdělávané plochy a nezohledňovala konečný efekt, tj. rozsah zpracování ekologických produktů ani úroveň uspokojení spotřebitele.

Podpora ekologického zemědělství v letech 1998 – 2003 ve svém důsledku vedla k rozvoji produkce masa a mléka, zaostávalo však jejich další zpracování a ekologická produkce často končila v konvenčním zpracování.

Podpora zpracování ekologických produktů a obchodu s nimi probíhala nesystematicky. Důsledkem toho byla velmi nízká výroba biopotravin (přibližně 0,06 % celkového trhu s potravinami v ČR oproti 2 – 3 % v EU), a to přesto, že objem ekologicky obhospodařovaných ploch v ČR převyšuje průměr v zemích EU (přibližně 6 % oproti 4 % v EU).

Teprve „Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010“, přijatý usnesením vlády ze dne 17. března 2004 č. 236, se zabývá směřováním bioprodukce ekologických zemědělců na konečného spotřebitele, vč. podpory zpracovatelů bioprodukce a výrobců biopotravin, informovanosti spotřebitelů a rozšiřování trhu s biopotravinami s cílem zefektivňovat tak produkci a zpracování produktů ekologického zemědělství.